

א) שקלים פ"ה ה"א כריתות ד: ט שבת מט: עג. ויש"ן שקלים פ"ה ה"א, א שבת עה: לו: כריתות טז, ט כלים פ"א מ"א, ט) [שמות כ"ב-כ"ג], (ו) [שם כ"ג], (ז) [וע' מוס' וע"ז], (ח) [עין מוספות רש שבת ד"ה י"א], (ט) ז"ל ובמלמלה, (י) ז"ל פירושו, (יא) עין במהרי"ם, ט וע' מוס' שבת עג: ד"ה משום ועוד שם לו: ד"ה ולר"א דמחייב, ט עין במהרי"ם בשם גליון,

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ולא. מללח חשיב לה. לקמן י ע"א: בא"ד הוא דאמרינן לקמן ג ע"ז: בא"ד דעונשין בטון פן הדין. עין לקמן ד ע"ז מוס' ד"ה ועדים וע"ז ברש"י חגיגה יא ע"ז ד"ה לנמו: בא"ד ובבבליהן תניא וכן עוד במלמלה פרשת משפטים בפסוק ועבדו או מכרו אם על הטובה חייב על המכירה לנ"ש אלא שאין עונשין מן הדין:

מוסף רש"י

במושב הארץ. שנת לו לאדם לגבות מועט מקרקע עבתי וכן לגבות הכרה מתורתם (ג"טו ח"ח).

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ארבעה אבות נזיקין. אבות קרי להנך דכמינן בקרא צדקא וצגמרא [ג: ג.] מפרש הי ניהו תולדות: השור והצור כו'. כסדר שהן כמזינן צפרשה^א) סדרן צמשה דפרשה ראשונה גאמרה צשור שניה צבור: מצעה. מפרש צגמ' [ג: ג.]: הצעה. כי תלך אשׁ:

לא הרי שור כהרי המצעה. כלומר אי כתב רחמנא שור לא נפיק מצעה מיניה ואמטו להכי איטריכו למיכתב ולהכי נקט צרישא כהרי המצעה ולא נקט להו כסדר לא הרי השור כהרי הצור משום דתו לא הוי מלי למיתני לא זה חיה שיש בהן רוח חיים דהא צור אין בו רוח חיים ועוד טעמא אחרינא דהא רבותא אשמעינן שאע"ג שיש לשיניהם רוח חיים לא נפיק חד מחצריה. וצגמ' [ה: ה.] מפרש מאי לא הרי דקאמר: כהרי האש שאין בו רוח חיים. ואי לא כתביה רחמנא הוה אמינא ליפטר: לא זה וזה כו'. אלו שלשמן דרכן לילך ולהזיק: הלא השור כו'. מפרש צגמ' [ו: ו.] לאתויי מאי: צמיטב הארץ. מעדיית נכסיו יגבה דמי הזיקן אם רוצה לפרוע לו קרקע: גב' חטאת. צשוגג: סקילה. צמוזל: אי עבד שפי אבות. צשוגג: מוחייב תרמי חטאות: לא מוחייב אלא חדא. אכז מלמכה אכל תולדה ידיה לא מוחייב: ולר"א דמחייב פרוסי כו'. דאי עבד אכז ותולדה ידיה מחייב תרמי חטאות צמס' כריתות צפ' אמרו לו (דף טו.). כוליה אבות מלאכות ממשכן גמרינן להו צמסכת שבת (דף מט:): ועמא

^א אבות נזיקין השור והבור והמבעה וההבער לא הרי השור כהרי המבעה ולא הרי המבעה כהרי השור ולא זה וזה שיש בהן רוח חיים כהרי האש שאין בו רוח חיים ולא זה וזה שדרבן לילך ולהזיק כהרי הבור שאין דרכו לילך ולהזיק הצד השונה שבהן שדרבן להזיק ושמוזתן עליך וכשהזיק יחב המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ: גב' מדקתני אבות מכלל ידאיכא תולדות תולדותיהן כיוצא בהן או לאו כיוצא בהן גבי שבת תנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת אבות מכלל דאיכא תולדות תולדותיהן כיוצא בהן לא שנא אב חטאת ולא שנא תולדה חטאת לא שנא אב סקילה ולא שנא תולדה סקילה ומאי איכא עביד שתי אבות בהדי הדדי אי נמי שתי תולדות בהדי הדדי מחייב אכל חדא וחדא ואילו עביד אב ותולדה ידיה לא מחייב אלא חדא ולרבי אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב אמאי קרי לה תולדה הך דהוה במשכן חשיבא קרי ליה אב הך דלא הוי במשכן חשיבא קרי לה תולדה גבי טומאות תנן אבות הטומאות יהשרין והשכבת זרע

ב.

ארבעה אבות נזיקין. אית דוכתא דלא תני הן כמו הכא וצגמרא גבי שלש עשרה אבות נזיקין וצארצעה מחוסרי כפרה (כריתות דף ט:): ואית דוכתא דקתני הן דקתני ארבעה שומרינן הן (שבוטות ד' מט.) וארבעה ראשי שנים הן (ר"ה ד' ג. ושם) גליון. וא"ת אמאי לא קאמר ארבעה אבות נזיקין הן דקתני ד' ראשי שנים הן וי"ל שלא צא אלא להגיד ארבע אבות הללו לא ראי זה כראי זה וקצת קשה דצגמרא מוכח דנחית תנא למניינא מדפריך ותנא דידן מאי טעמא לא תני הני לכך י"ל דיש מקומות דלא תני הן כדאשכחן צארצעה מחוסרי כפרה^א. ע"כ:

עין משפט נר מצוה

א א מ"י פ"א מה"ל מוקי ממון ה"ל י סגמ עשין סו ולחון רפטו טו"ע ח"מ ס"י שפט סע"ף א: ב ב מ"י שם פ"ה ה"ג צ ופ"י הלכה א סגמ עשין סו טו"ע ח"מ ס"י שפט סע"ף א: ג ג מ"י שם פ"ד ה"ג א סגמ עשין סו טו"ע ח"מ ס"י שפט סע"ף א: ד ד מ"י שם פ"ה ה"ג צ סגמ עשין סו טו"ע ח"מ ס"י שפט סע"ף א: ה ה מ"י שם פ"ה הלכה א סגמ עשין סו טו"ע ח"מ ס"י שפט סע"ף א: ו ו מ"י שם פ"ה הלכה א וע"ש סגמ עשין סו טו"ע ח"מ ס"י שפט סע"ף יח: ז ז מ"י פ"ה מה"ל שבת הלכה א סגמ לאין סה: ח ח מ"י שם ה"ל א: ט ט י ב מ"י שם הלכה: י י מ"י פ"ד מה"ל שאר אבות הטומאה ה"ל צ סגמ עשין רנו: יא א מ"י שם פ"ה ה"ל א סגמ עשין סו טו"ע ח"מ ס"י שפט סע"ף יח:

השור והבור. פי' צקונטרס כסדר שנתכחו צפרשה סדרן צמשה^א ואע"ג דלמ"ד תנא שור לרגלו לא הוי כסדר הפרשה דרגל נפקא לן מושלח את צעירה דכתיב צמר צור מ"מ שם שור כתיב קודם צפרשה דהיינו נגיחה דקן ולמ"ד מצעה זה אדם אע"ג דלצמר הצערה כתיב צפרשת אמור מכה צמה ישלמנה דהיינו אדם להזיק שור לא חש לנשותו כסדר הפרשה לפי שדחוק כל כך ושנאו כסדר לא הרי דסיפא שמצעה קודם להצער ור"מ פי' דשם אדם כתיב צפרשה קודם כי יגוב איש שור והוא אחד מאבות נזיקין דקתני לה צברייתא צגמרא:

רבינו הגואל

פירוש רבינו הגואל מסכת בבא קמא פרק ראשון: ארבעה אבות בשם השם אמר ארבעה אבות נזיקין. השור והבור והמבעה וההבער, לא השור כהרי המבעה כו'. ובניין מדקתני אבות מכלל דאיכא תולדות, תולדותיהן כיוצא בהן אי לא. גבי שבת תנן אבות מלאכות תולדותיהן כיוצא בהן, בשגגה בין אבות בין תולדות חטאת, במודי סקילה. פי' אבות, זורע, תולדה, נוטע וכיוצא בו. וכן הארבעים חסר אחת, כולן כענין הזה פירושה. ומאי טעמי קרן להאי אב ולהאי תולדה. ופשטי דאי עבד ב' אבות או ב' תולדות חייב תרת, אב ותולדה ידיה אינו חייב אלא אחד. ואקשי' ולר' אלעזר דמחייב על אב ותולדה ידיה תרת, מאי דתנן אמר ר' עקיבא שאלתי את ר' אליעזר העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת מהו כו' עד חייב על כל אחת ואחת. ופשטי לה בגמרא. תולד' מלאכות כמלאכות דמיין אי לא. ופשט ליה דולדי מלאכות כמלאכות דמיין. ופרקי הך דהואי במשכן קרי ליה אב. ומלאכה דלא הואי במשכן קרי ליה תולדה. ודברי רבי אליעזר מפורשים הן בכריתות פרק אמרו לו. גבי טמאות תנן אבות טמאות כו'.

דהתם פירושו אין חומרה של זה כחומרה של זה ולכן אין החומרות גורמות זה הדין אלא הגד השוה שבהן גורם הדין ושינה כאן התלמוד פירושו מנשאר מקומות משום דזוכר החמור תחילה בלא זה וזה שיש בהן רוח חיים:

וְרָאָה זה וזה שיש בהן רוח חיים כהרי האש. גבי שור ומצעה לא הוצרך לפרש החומרה כי הכל משום דחד מחד קל למצוא חומר צחוד מה שאין בחצירו והא דלא תני הכל לא הרי האש כהרי השור ומצעה דקתני לעיל לא הרי המצעה כהרי השור משום שלא היה יכול למצוא חומרה מה שאין צשניהם דאי משום דכח אחר מעורב בו ואין הולך לדעתו כמו שורו אין זה חומרה^א * מללח חשיב לה גבי חומר צאש מצשור^א והא דלאמרינן לקמן (דף ג: דף ו.) גבי אצנו וסקינו מאי שנא אש דכח אחר מעורב בו ואין הולך לדעתו ה"ק מאי שנא אש שאע"פ שכח אחר מעורב בו ראוי להתחייב בו משום שהוא ממונך ושמירתו כו' וצסיפא גבי צור הוה מלי למימר לא הרי הצור שתחילת עשייתו לנזק כהרי אלו ולא חש לפי שהפסיק צאש וצור לא רצה לנשות קודם אש דא"כ הוי אחי אש מיניה דכולהו אחי מצור ומד מהנך כדלאמרינן צגמ' (ד' ה:): והתנא הארץ להגדיל תורה ויאדיר וקצת קשה דמשמע * דעונשין ממונן מן הדין * וצמכלתין תניא כי יפתח ופי יכרה אם על הפתיחה חייב על הכרייה לא כל שכן אלא ללמדך שאין עונשין ממונן מן הדין ומיהו צפרק הפרה (לקמן מט: ושם) דריש ליה לדרשה אחרינא שעל עסקי פתיחה וכרייה צאה לו או להציא כורה אחר כורה שסילק מעשה ראשון (לקמן גז:): [וע' מוס' לקמן ד: ד"ה ועדים]:

וְלָרְבִי אֵלִיעֶזֶר אֲמַאי קָרִי לִיָּה אֲב. וא"ת וינימא דנפקא מיניה לענין התרעה שצריך להמרות תולדה משום אב דידה כדאמרינן צפרק תולין (שבת דף קלח.) משמר משום מאי מתרינן ציה רצה אמר משום צורר רצי וירא אמר משום מרקד וי"ל דהכי * פריך משום מאי מתרינן ציה שהוא חייב רצה אמר משום צורר אצל התרו בו משום מרקד פטור דכיון שהוא מתרה צדצר שאין דומה סצר שמלעגי בו ופטור אצל אם התרו בו ואמר אל תשמר חייב ועי"ל דזהו שמתרץ הך דהואי צמשכן קרי ליה אב וצריך להתרות התולדה צשמה * ועוד דנוטע ומצשל אין צריך להתרותו משום אב ואם התרה משום התולדה חייב ואפ"ה לא חשיב ליה צפרק כלל גדול *:

ה"ג הך דהואי במשכן חשיבא קרי ליה אב הך דלא הואי במשכן חשיבא קרי ליה תולדה. ולפי הך גירסא צא לאפוקי כמה מלאכות שלא היו חשובין והיו צמשכן דתולדות ניניהו ולא אצות מלאכות כדאמרינן צפרק צמה טומנין (שבת דף מט:): הם העלו הקרשים מקרקע לעגלה דהיינו הכנסה ומושיעו צדיוטא אחת ואית דגרסי הך דהוה צמשכן וחשיבא קרי לה אב הך דלא הוה צמשכן ולא חשיבא קרי לה תולדה ולפי גירסא זו צריך לומר דצעי תרמי אצל חשיבא ולא הוי צמשכן או איפכא הוי תולדה: דאילו

